

Εξέχων μεταπολεμικός μοντερνιστής

Ανδρέας Γιακουμακάτος - 22/07/2024

Μειλίχιος, προσηνής, ευγενικός, εξίσου «Αμερικανός» και Ιάπων, ο Φουμιχίκο Μάκι αποβίωσε στις 6 Ιουνίου, σε ηλικία 95 ετών. Εμβληματική και ταυτόχρονα «αθόρυβη» μορφή της ιαπωνικής αρχιτεκτονικής, το 1993 κέρδισε το βραβείο Πρίτσκερ αμέσως μετά τον δάσκαλό του Κέντζο Τάνγκε, ενώ τιμήθηκε και με το χρυσό μετάλλιο του Αμερικανικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτόνων (2011). Τα έργα του μαρτυρούν την πορεία ενός αδιαπραγμάτευτου μοντερνιστή, όπως ο ίδιος προσδιόριζε τον εαυτό του.

Ο Μάκι, ο καλύτερος μαθητής του Τάνγκε στο Πανεπιστήμιο του Τόκιο μαζί με τον Κίσο Κουροκάβα και τον Αράτα Ισοζάκι, δεν επέμεινε όπως οι δύο τελευταίοι με την επεξεργασία της ιαπωνικής οικοδομικής παράδοσης ή με τους μεταμοντέρνους πειραματισμούς. Συνέχισε τις σπουδές στο Χάρβαρντ έως το 1954, δηλαδή στην αμέσως μετά τον Γκρόπιους εποχή, και έγινε ο αγαπητός φοιτητής του νέου διευθυντή της αρχιτεκτονικής σχολής Χοσέ Λουίς Σερτ, εκπροσώπου του καταλανικού μοντέρνου κινήματος του Μεσοπολέμου. Στη συνέχεια δούλεψε στο περίφημο αμερικανικό γραφείο SOM (εμβληματικό εκφραστή του «διεθνούς στιλ» και των στιλπνών ουρανοξυστών) και δίδαξε στο Πανεπιστήμιο Ουάσιγκτον του Σεντ Λούις. Επέστρεψε στο Τόκιο το 1960 για να συμμετάσχει στην ομάδα των αρχιτεκτόνων που ίδρυσαν το περίφημο κίνημα του ιαπωνικού Μεταβολισμού (από την ελληνική λέξη μεταβολή/οργανική αλλαγή των μητροπολιτικών μεγαδομών).

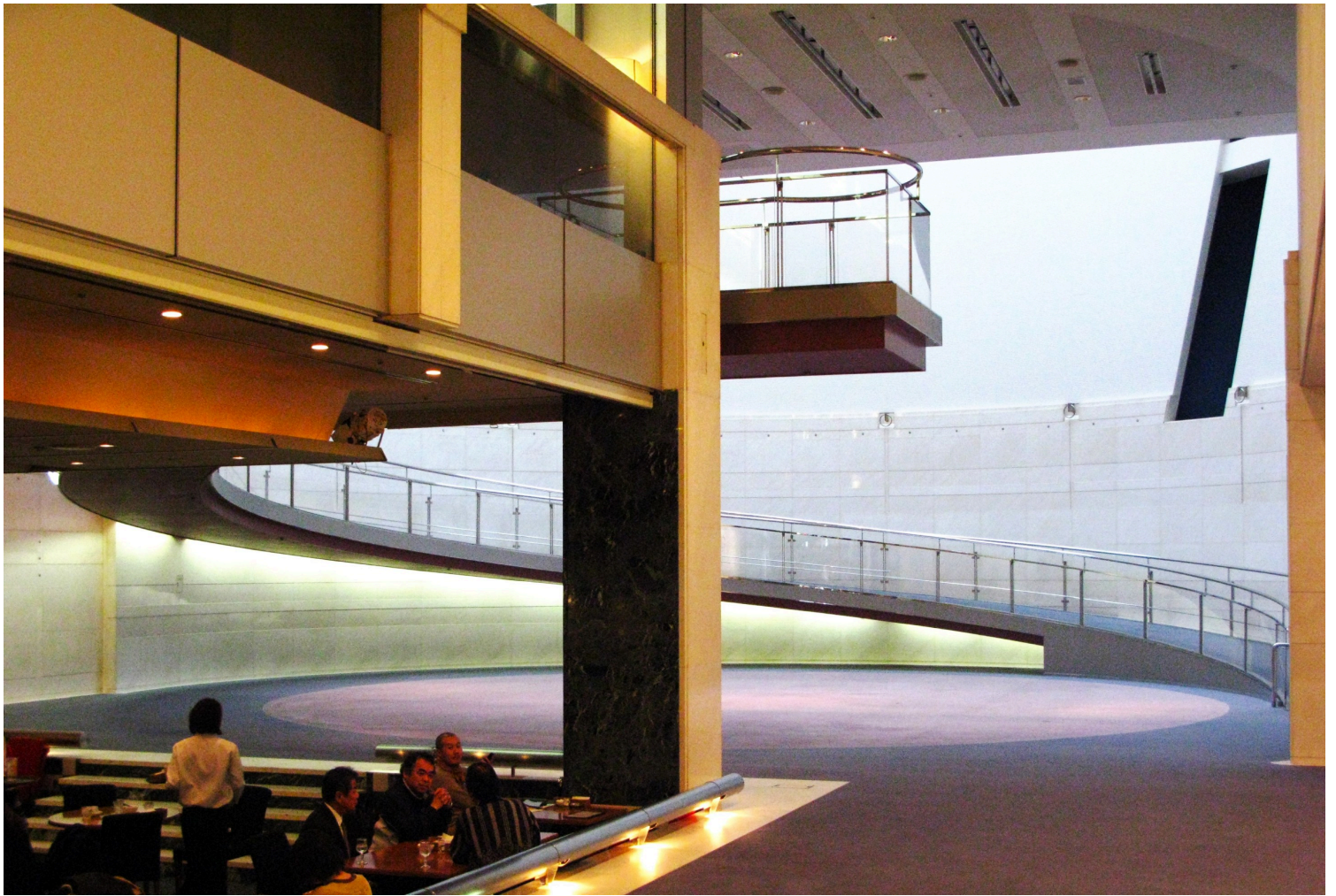
Συνεπώς, ο Μάκι αφενός επεξεργάστηκε τα στοιχεία της ιαπωνικής παράδοσης σύμφωνα με το μάθημα του

Τάνγκε και των μεταβολιστών, αφετέρου αφομοίωσε την εμπειρία του Μπάουχαους και του μοντέρνου κινήματος όπως μεταπολεμικά διδάσκονταν στο Χάρβαρντ και στο αμερικανικό περιβάλλον, αναπτύσσοντας μια ιδιαίτερη, «δυτική» προσωπικότητα. Η σχεδιαστική γραφή αυτού του δεινού και εκλεπτυσμένου designer χαρακτηρίζεται από πυκνότητα, πολλαπλότητα, προοπτικό βάθος, ρυθμική σύνθεση στοιχείων και παιχνίδι κλιμάκων· από μια -ίσως τυπικά ιαπωνική- αντιστικτική πολυπλοκότητα. Ο Μάκι αφενός υπογραμμίζει τη σημασία του εσωτερικού χώρου μέσω της εμπειρίας του πολυεπίπεδου ιαπωνικού «oku» (όπως και στην περίπτωση του Ταντάο Άντο)· αφετέρου επιδιώκει κάθε φορά την ανάγνωση του τόπου και τον σχεδιασμό κατασκευών υψηλής τεχνολογίας, με πολεοδομικές συνδηλώσεις και στόχο όχι απλώς τον «διάλογο» με το περιβάλλον αλλά τη διαχείριση των επικοινωνιακών και εκφραστικών ορίων της αρχιτεκτονικής στη σύγχρονη μητρόπολη.

Αναμφίβολο αριστούργημα αυτής της προσέγγισης είναι το κτίριο πολιτισμού Σπιράλ στο Τόκιο (1984), ένα ποιητικό αρχιτεκτονικό δοκίμιο μέσω της σκηνοθεσίας μιας όψης-πόλης πάνω στην πολυσύχναστη λεωφόρο της Αογιάμα, και της δημιουργίας ενός εσωστρεφούς και ατμοσφαιρικού οπίσθιου χώρου-αρχιτεκτονικού «κήπου» αρμονίας και δοχείου της κοινότητας. Ανάλογου χαρακτήρα είναι το Yerba Buena Center for the Arts στο Σαν Φρανσίσκο (1993) ή το Εθνικό Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης στο Κιότο (1986). Ο Μάκι είναι επίσης ο αρχιτέκτονας του ουρανοξύστη 4 World Trade Center στο Ground Zero της Νέας Υόρκης. Στο πεδίο αντίθετα μιας «νεοπαραδοσιακής» επεξεργασίας κινείται το Δημοτικό Γυμναστήριο στη Φουτζισάβα (Τόκιο, 1984), αφιέρωμα στον Τάνγκε και στα αντίστοιχα γυμναστήρια του δασκάλου για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1964.

Κτίριο πολιτισμού Σπράλ, Τόκιο, 1984

Κτίριο Σπράλ. Εσωτερικό

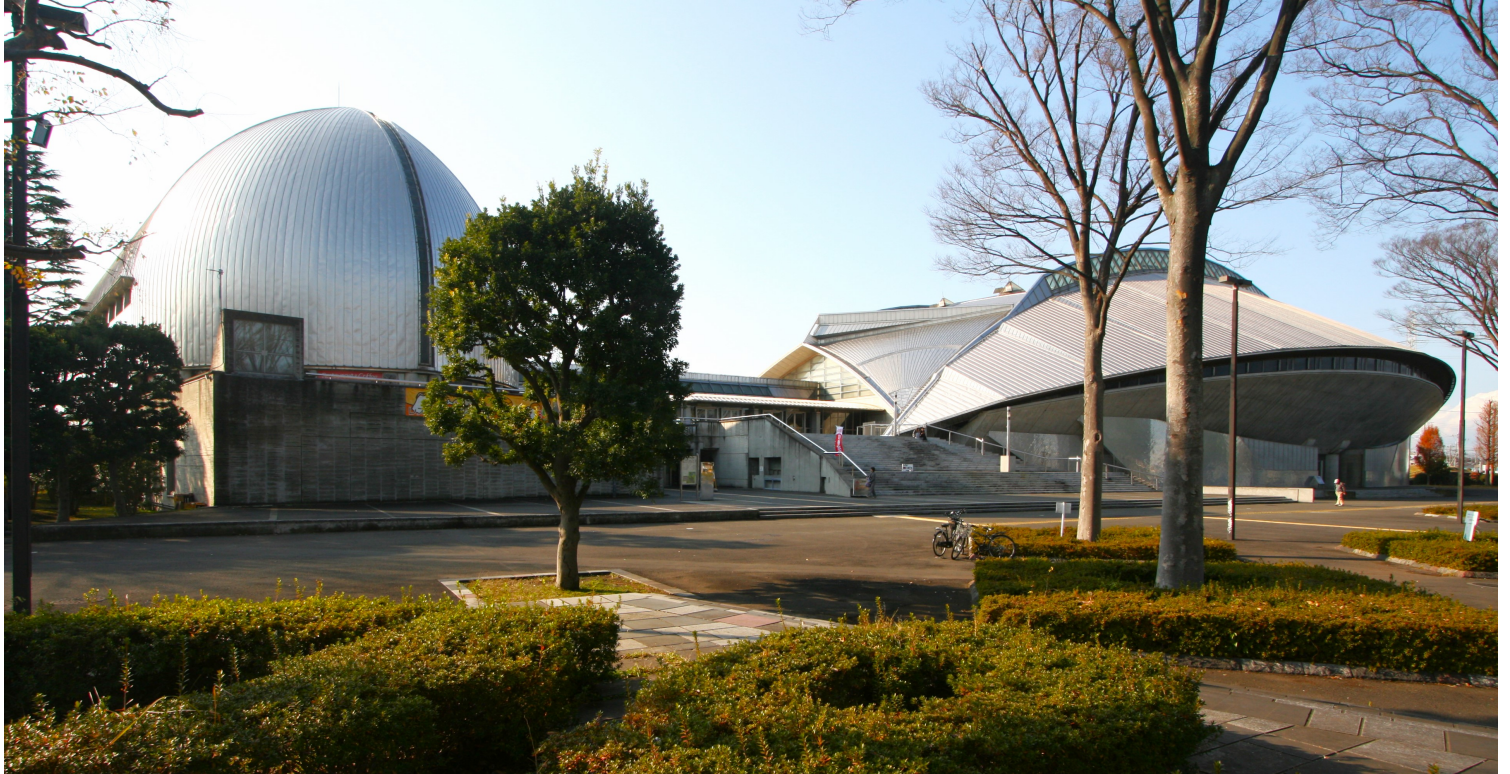

Yerba Buena Center for the Arts, Σαν Φρανσίσκο, 1993. Δεξιά διακρίνεται το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης, έργο του Μάριο Μπότα

(1995)

Εθνικό Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης, Κιότο, 1986

Δημοτικό Γυμναστήριο, Φουτζισάβα (Τόκιο, 1984)

Πριν λίγα χρόνια είχα την ευκαιρία μιας μακράς συζήτησης μαζί του, στο σχετικά μικρό γραφείο του στην Νταϊκανιάμα του νοτιοδυτικού Τόκιο (εκεί όπου ο ίδιος έχει σχεδιάσει το ευρωπαϊκού χαρακτήρα και ατμόσφαιρας συγκρότημα Hillside Terrace). Φτάσαμε σχεδόν μαζί στο γραφείο του πέντε λεπτά πριν το ραντεβού -αυτός τρέχοντας, για να είναι απολύτως συνεπής απέναντι στον ξένο επισκέπτη. Πολλά από όσα συζητήσαμε βρίσκονται αποτυπωμένα και στο βιβλίο του *Nurturing Dreams* που εκδόθηκε το 2012 από το MIT Press.

Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Το Βήμα», 7 Ιουλίου 2024. Οι φωτογραφίες είναι του συγγραφέα.